

a

llegim

40-41

● Entrevista a Francesc Canosa per 'Fumar-se el franquisme' ● Arnau Pons publica 'Cristal d'alè', de Paul Celan

42-43

● Nic Pizzolato, de 'True detective' a 'Galveston'
● Un viatge per 'Les planes' d'Austràlia amb Gerald Murnane

Joan Margarit: l'art

El nou llibre de Joan Margarit, 'Des d'on estimar', està escrit des d'una calma inquieta. El poeta, que ha arribat a la maduresa, continua aferrat a tot el que li permet mirar el final de la vida amb lucidesa. Al març l'editorial Austral publicarà la seva obra completa en castellà

◆◆◆◆◆ Antoni Ribas Tur

El motiu principal d'alguns poemes del nou llibre de Joan Margarit (Sanaüja, 1938), *Des d'on estimar* (Proa), és un detall aparentment petit: les llambordes d'un carrer, un munt de fulles seques en un jardí, una camisa vella de la qual se'n fan draps, una peça de roba interior abandonada als peus d'un llit, l'impacte del sol damunt el vidre d'una finestra a Venècia... Però els poemes en què apareixen no són només intimistes, sinó que també s'eleva cap a temes universals de la condició humana, com la mort, els estralls que una guerra pot provocar en tota una generació i les relacions amoroses. Estan amarats d'un cert sentiment de nostàlgia, entesa des d'un punt de vista "positiu", diu el poeta, com un sinònim d'estima i d'enyorament.

"Es la senectut", afirma l'autor sobre la concentració en aquestes petites coses. "Hi ha dues èpoques importants a la vida en quant a la claredat, pel que fa a veure-hi d'una manera absolutament clara a través d'una atmosfera que a vegades el mateix ritme de la vida fa més tèrbola i més nebulosa -afegeix-. Aquests

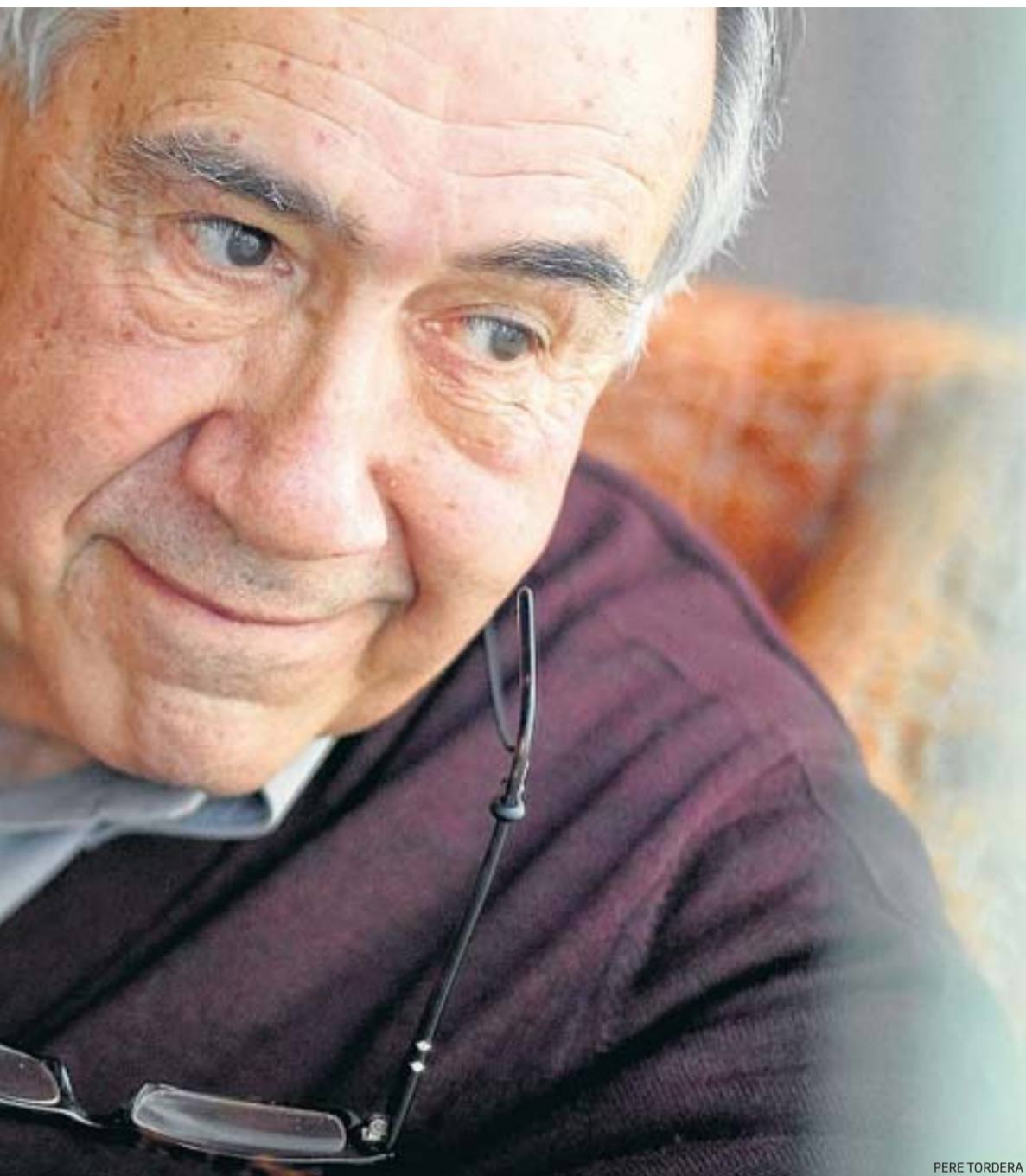
dos moments són la infància i la vellesa; la senectut, però, només si abans hi ha hagut cultura".

Una senectut culta

La música, la literatura i l'art, un manual per envellir com cal "Un jove ruc serà un vell encara més ruc", subratlla el poeta, convençut que la cultura és "una eina de supervivència". Com que "vivim a la intempèrie, física i moral", la cultura, si un la converteix en part de la seva vida, pot ser un bàlsam en els moments difícils i, també, en contraposició a la religió, un far per emprendre l'últim tram del camí i envellir amb lucidesa i dignitat: "Aquí no hi ha misericòrdia. La vida és dura i senzilla. Tu mateix ets el responsable de com envelleixes, no ho és el sistema".

"Al llarg de la vida fem servir contínuament el mite", diu l'autor de *Casa de misericòrdia*. "De fet, l'ésser humà no pot viure sense mites. El mite per excel·lència és Déu, que constitueix una mitologia per ajudar-te a tirar endavant -afegeix-, com també ho és la de l'amor en el sentit de la superioritat de la persona estimada per protegir-te respecte d'unes pèrdues i unes rea-

"UN JOVE RUC SERÀ UN VELL ENCARA MÉS RUC. TU MATEIX ETS EL RESPONSABLE DE COM ET FAS VELL, NO HO ÉS EL SISTEMA"

PERE TORDERA

t d'envellir

litats força més bàrbares". Però, a aquestes altures de la vida, "la mort és més natural". "La maduresa comporta una visió. La mitologia de la mort sovint consisteix en una cosa que ve des de fora i fa un acte tremend. Però si ens assemblem a alguna cosa és a un ciri que es va acabant, i quan s'acaba l'espelma no és un moment transcendent, no és res més que l'últim perquè s'ha acabat la cera", subratlla el poeta.

Del mite a la indiferència

La tranquil·litat de marxar amb la feina ben feta

"Hi ha pocs llibres que encara m'enlluernin, / i em queda poca música que em pugui consolar. / Són les rates del temps", diu Margarit de si mateix al poema *Defensa pròpia*. "Ara que sóc com una pala vella, / rovellada i encara traient terra, / podries reconèixer en mi aquell pare jove?", es pot llegir a *Tarda de pluja al pati*, en què evoca la Joana, la filla que va perdre prematurament i a qui va dedicar un poema amb el seu nom l'any 2002. Amb tot, a l'epíleg del llibre, Margarit afirma que els poemes que conté estan escrits des de la "indiferència". "En el fons és trobar el camí per no atabalar-se. No vol dir

"SEMPRE T'HAS DE PLANTEJAR DES D'ON ESTIMES. ESTÀS PERDUT SI NO ET PRENS L'AMOR COM UNA EINA DE SUPERVIVÈNCIA"

que tot se me'n foti, sinó que han deixat de preocupar-me les coses transcendents que no puc canviar", recorda el poeta. "Això va lligat a un fet: la por a la mort és més un tema dels joves que no dels vells. És un engany en el qual sempre han col·laborat les religions, en el seu sentit més tronat, el de jugar amb la por a la mort. El que té por de morir-se és el jove, perquè el seu mateix cos li diu que té tota la vida al davant. Però quan el teu cos et va portant cap a la mort, t'hi porta, com és lògic, amb total naturalitat. Si hi hagut cultura, la senectut és l'època més tranquil·la", subratlla el poeta. "Ara, sabent que és seca i aspra, / la vida em resulta més amable", es pot llegir al poema *L'il·lús*.

La maduresa i l'amor

Estimar és una inquietud que humanitza l'home i el manté viu
A més de la literatura, la música i l'art, l'amor, al qual fa referència el títol del recull, és l'altra gran peça d'una armadura protectora contra les urpades de la vida. "*Estimar és un lloc, i sempre hi ha una cosa / que m'ho desvela: un terrat llunyà, / aquella estrada buida d'un director d'orquestra, / només amb una rosa,*

i els músics tocant sols", diu el poema *Estimar és un lloc*. Així i tot, aquest indret és fugisser. Alguns dels poemes acaben amb una mateixa idea, com si fos la tornada d'una cançó, "*un lloc des d'on tornar estimar*", que sembla repetida com si ja es veiés per la finestra el final del viatge però no s'hi acabés d'arribar mai. "La vida és continu moviment, no hi ha res definitiu -afirma l'autor-. Quan ets vell, has de continuar estimant. Sempre t'has de replantejar des d'on estimes, i si no t'has plantejat l'amor com una eina de supervivència moral estàs perdut. La vida és com aquells personatges de dibuixos animats que només són conscients que caminen sobre el buit i cauen quan s'aturen i miren cap avall. La vida camina en el buit".

El mirall de la pròpia obra

Els poemes de joventut no són a l'Obra completa de Margarit

Tot i haver publicat prop de 30 reculls de poemes, Margarit assegura que el seu acostament a l'escriptura continua sent el mateix que el primer dia: "Han canviat les habilitats i el descobriment dels camins per acostar-te al que vols dir. Però l'essència no. Continuo buscant el mateix que buscava, però amb més recursos. Als set anys ja ets el que ets, i als vint anys ja busques el que busques".

L'autor de *No era lluny ni difícil* no dona prioritat a cap dels seus llibres per damunt de la resta: "Em quedo amb tots, perquè els que no volia ja els he llençat. Vaig començar a escriure als 18 anys. El meu primer llibre de l'obra completa és dels 40 anys. Tota la feina que vaig fer des dels 18 fins als 40 no l'hi he inclòs. M'agrada llegir l'obra completa dels poetes que m'estimo i que m'agraden. Normalment començo pels darrers poemes i gairebé mai arribo a la joventut, perquè és on hi ha l'aprenentatge. En el meu cas, m'ha servit per estalviar el meu aprenentatge al lector. I, a mesura que avances, el nivell va pujant i, a mesura que puja, et demanes més nivell. L'art és com tots els oficis, té una part que l'has de treballar molt.

L'etern retorn

L'art intensifica l'experiència del que és essencial a la vida

"Una de les poques coses que em mou a viatjar és anar a veure una exposició. Acabo de tornar de París, on he vist l'exposició de Hokusai al Grand Palais", conclou el poeta, que va descobrir els grans mestres japonesos de la mà del seu pare. "També vaig veure una altra mostra paral·lela, *L'art amateur en temps de les geïshes* a la Pinacoteca de París. "Hi ha totes les obres eròtiques dels grans mestres japonesos -explica l'autor-. El tema eròtic estava tractat d'una manera tan nova! Tot eren parcelles fent l'amor. Gairebé mai els treien els vestits".

Tot i la senectut de la qual parla Margarit, la cultura continua sent una font d'estímuls inesgotable i un record del que és essencial, dels afanys que no es perden tot i l'edat: "L'eroticisme d'aquestes obres és tan diferent del que estem acostumats... És més brutal que el nostre, perquè el focus estava posat en uns sexes absolutament desmesurats, però a la vegada envoltats de la delicadesa d'aquell moviment". ♦♦

LA POESIA, DEFENSA DEL SENTIT COMÚ

El vessant com a arquitecte de Joan Margarit també apareix a *Des d'on estimar*: "Somia que havia de fer el càlcul / d'un edifici d'un miler de pisos / i no hi havia fonament / capaç de suportar-lo", diu el poema *Babel*. A més dels neguits del propi ofici, l'autor també mira amb ulls crítics Barcelona: "Què pot, encara, unir-me a una ciutat / a qui li veig la cara maquillada / com d'una mare morta?", diu en un poema titulat *Barcelona*. "Pots fer servir tot el maquillatge que vulguis, però no t'oblidis del que és fonamental -insisteix el poeta-. Això no vol dir que jo vull que tothom sigui un franciscà. Vol dir que no ens hem d'oblidar dels fonaments".

"El que sempre ens ha salvat als humans ha sigut el sentit comú, que no vol dir deixar de fer l'innecessari sinó no perdre de vista el necessari, què és i quina atenció requereix", afirma. "No he vist mai cap bon poema que no fos una defensa del sentit comú, per això els avantguardistes han fet tan pocs bons poemes. Les avantguardes van estar molt bé per crear llenguatges nous, però no per fer bons poemes. No recordes un poema avantguardista, recordes els que no ho són. De Salvat-Passeig, no recordes els cal·ligrames, sinó versos com «Heus aquí: jo he guardat fusta al moll», de *Nocturn per a acordió*".

Margarit també va dedicar un poema al seu mestre més destacat en el terreny de l'arquitectura, Josep Antoni Coderch, a qui va dedicar una elegia: "He tingut molt pocs mestres. La postguerra no va ser una època de grans mestres. Però vaig tenir Coderch, el millor arquitecte que hem tingut després de Gaudí. Una vegada em va dir que una casa no havia de ser ni sumptuosa, ni feta en va, ni original. Després em vaig adonar que no només m'estava parlant de l'arquitectura, sinó que també ho puc afirmar-ho de la vida".

